

למרות הנושא שאינו מעניק סימפאטיה מירבית לקורא. מצליח מיילר להפוך ספר זה למרתק ולקריא. כפי שעשו מעט מאז סופרים מאז מלחמת העולם השנייה. זה ספר מהמעולים שראוי אור בתרגום לעברית בעשור האחרון. ספר שלמרות גודלו מי שעבד את הקורא לקריאה כימעט רצופה. לאורך יותר מאלף עמודים, והקורא אינו מדלג על אף אחד מהם. הקטעים התיעוריים, גיורי העיתונות, תיאורי הנפשות המפעלות ההולכות ומתרבות במהלך שירת התליון, מיכתבי האהבה המרגשים של גילי מור לאהובתו הצעירה, תיאורי עולם הי פשע — כל אלה הופכים את שירת התליון ליצירת מופת. מקומה במדף הספרים של כל אהב ספר. גם תרגומו של עמשי לויך הוא מהתרגומים המעולים שראוי אור בשנים האחרונות לעברית. מה עוד, שם המתרגם אינו מתרגם מאנגלית אלא מאמר ריקאית, ותרגומו מתפרש על כל רובדי הלשון העברית, מהלשון התיאורית המעור לה ביותר ועד לעגה.

יסודות לעליה לארץ ולהקמתם של ישראליים בים שיתופיים בה. טרומפלדור עלה ארצה בשנת 1912 ועבד במיגדל ובדגניה. כי 1915 נאלץ לעזוב את הארץ, יצא לאלכסנדריה ושם הקים ביתד עם "ז'בוטינסקי" ו"ב'וטינסקי" ואחרים את הגדוד העברי. הגדוד נשלח על-ידי הבריטים לקרב ש"י אותו יום ו"ינסטון צ'רצ'יל בגאליפולי ונתמנה אחרי הקרב למפקד גדוד מובילי הפרדות. עם פירוק הגדוד שב לרוסיה שבין (1917), אירגן הגנה עצמית בפטרוגראד ור היה ממייסדי תנועת החלוץ. טרומפלדור שב ארצה ב-1919, פעל באיחוד מיפלגות הפועלים, ונזעק לגליל כראש ההגנה, עם הי התקפה על אצבע הגליל ועל תלחי. שם נפל.

באחרונה ראתה אור מהדורה חדשה ו" מתוקנת של המונוגרפיה שחיברה ש"למית לסקוב טרומפלדור — סיפור חייו. במונר רפיה מצוי סיפור חייו המלא של טרומפלדור, שבו השכיחה המחברת לגולל את כל שניתן מהיו של האיש שהותיר חותם כה עמוק.

המונוגרפיה המתארת בבהירות את חיו של יוסף טרומפלדור, החל ברקע של מישר פחתו, דרך ימי שירותו בצבא הצאר, הגדס שבין ונפילתו בקסם הרעיון הציוני, כאשר מתוך התיאור עולה דמות תלת-ממדית של האיש, שנועד לסמל בתרבותנו את הגבורה. גם טרומפלדור האדם, שניהל כמה פרשיות אהבים מרגשות בחייו, מוצג בסיפרה של לסקוב, בסיפור יחסיו עם אידה מלמן.

"הסיונה היא אידה מלמן, נערה כבת שש עשרה (בשנת 1906), שעיניה קיים טרומפלדור חליפת מיכתבים. הערכתו לי נערה זו הובעה לא רק בחברים לדורה (אחותו של טרומפלדור), אלא גם באמי רה מברדחת — גילוי נדיר אצלו — כי מיכתבו לאשת אחיו שמואל, אנוסה, כאשר הוא דן בשווייזי זכויות לנשים: 'אני גם מקווה לראות בין חברי הפרלמנט היהודי בארץ ישראל את אידה (את צחקת?)

• שולמית לסקוב — טרומפלדור — סיפור חייו; הוצאת כתר; 279 עמודים (כריכה רכה).

אם בוא תבוא לארצנו ככלל, כאיתה שנה חיבר טרומפלדור סיפור ושמו 'ליון כה' שצבינו אומדנוגרפי. מסופר שם על איש צבא החזור לביתו אחרי השיר רות (בהזרמנות זו מובעת רתיעה מן הי צבאיות מזה, ומשיכה לחוויות עזות מן זה) ובין הידיים הקרובים הכבאים לבקרו נמצאת גם כתב של קרובי משפחה, נערה בת אחת עשרה. הילדה, המפותחת מכפי גילה, מעוררת בליובה משיכה אליה... מן הראוי לציין, שאימה (כינויו של פרוי טפלדור), אשר היה באותו זמן כן עשרים ושש, מתייחס כמלוא הרצינות לדבריה של הנערה בת השש עשרה ועונה לה: "על טרומפלדור החלוץ העובד בשדה מספרת לסקוב בזמן שהותו במושבה מיגדל: 'למרות נכותו קיבלו גליקין לעבודה לאא הימים — והוא לא הכיבן גליקין היה אומר עליו, שאם ביד אחת עושה הוא עבד דה כמובן בפועלים, הרר לו היו לו שתי ידיים היה יכול להתמודד עם שלושה...'" על עבודתו כפועל בדגניה ישנן כמה עדויות, המאשרות את הרצינות והמאמץ שהשקיע טרומפלדור בעבודה:

"ענה התמכר לגמרי לעבודה הגופנית ועורר התפעלות בלב החברים על הצלח חתו, חרף זמנו, תודות לכוחו הפיסי ור רצונו הכביר. רבים תיארו אותו בעבודה. 'היה רותם את הפרדות הפראיות ביותר וישולט בהן, מספרו יעקוב ברקוביץ, מן ראשוני דגניה. 'היה זמן שהיינו חורשים בשמיניות. האדמה היתה קשה מאוד ודריש היה מאמץ רב כדי להחזיק את המחשעה שלא תקפוז למעלה. אולם כאשר טרומפלדור היה מנחה את ידו על המחשעה, היתה זו 'טובעת' באדמה — לא האמת! לפראה עיני כראותי כיצד היה תופס קלשון בקצה הפרוותה (שהיתה עשויה צינור כעל צבתות שאפשר לפתחן ולסגור), נועץ אותו באדמה, מנסה להחזיק ויק בידו זו בראש הקלשון ואילו ביד האמיתית תופס את הקלשון באמצע, מריי מן ומעמיס את הערימה על העגלה.' ותני אירו של שמואל דיין (אביו של משה דיין): 'לפעמים היו הבהמות נעצרות כאשר היה קשה עליהן למשוך את המחרי שם הנעיצה באדמה בידו האחת, יד הי ברזל, ודבריו של אליהו גולומב, כיצד היה רותם יחידו שלישייה של פרדות (לאי דווקא מן השקטות ביותר) אל הדיסקוס, כיצד היה יוצא יחידו לשדות המרוחקים כשהוא מוויין כמאמר שהיה מכניס בו מחסנית כדורים בידו האחת..."

אחד הקטעים בעלי החשיבות הגדולה במונוגרפיה של שולמית לסקוב הוא הי קטע המתיחס לוויכוח הציבורי בין דיין ב"גוריון וולאדימיר ז'בוטינסקי, בהקשר של המאבק להגנת הגליל, מאבק שבו מסר בסופו של דבר יוסף טרומפלדור את נפשו. מאבק שעליו אמר ז'בוטינסקי שהיינו אך ורק בעל ערך הפגנתי, "ורק איננו אצל הדיסקוסים" ולכן הוא הטיף לנמצאים באיזור הכיבוש הצרפתי (קרי: מגיני תלחי) לשוב לתחום האני גלי.

כ"י באדר (26 בפברואר 1920) ביצע טרומפלדור את המעשה אשר אלו שאף זה זמן רב. בערב, לאחר קלוש של ירח פגום, עלה בראש קבוצה בת המישה עשר איש למטולה... משם הגיע לתלחי ונטל את הפיקוד על הגנת המקום, עד לאותו יום של י"א באדר, שבו נפגע בפגיעה ש" הביאה למותו: "שניצורסין הכתין אתה שעה בעירכי המפתת בחרר, ויה כן יר הגנו תוד כרי כך, עוד לפני שהספיק טרומפלדור, אחרי מתן פקודת האש, לצ" עוד צעד נוסף, נפגע מכדור; הוא נתן עוד אף אלה הוראות, נפגע מכדור שני וי נפל פצוע כבסנו ובידו..."

לקראת הסיום מגיעה שולמית לסקוב לבחינת הטוב לוח בעד ארצנו של טרומפלדור, והוא כותבת על כך: "הרופא מספר, כי הוא (טרומפלדור) היה כמצב הלש מאיר. היור ושיכלו איתו — כאשר שאלתיו לשלומי הוא ענה: 'אין דבר, כדאי למות בעד הארץ'. כעבור זמן כתב גם עניאורסין כ"י בשואל נרי (הי רופא) את טרומפלדור 'מה עולמך?' ענה לו: 'אין דבר, טוב למות בעד ארצנו, כמו יענינו לתמוך, בחיור, על השאלה..."

"לאחרונה נתעוררו ספקות אם אמנם השמיט טרומפלדור את המיטט הפטריי-

מי הזה. יש המעלים סברה, כי פלמ, מעור צמת כאביו, קללה ברוסית במקום המי לים המריממות בעברית, שפה אשר בה לא שלמ. אין הדבר מתקבל על הדעת, טוענים אחרים, שפצוע אנוש כמשהו, ממש על סף הנסיסה, יתבטא כך ויהיה מסוגל לחשוב על משהו מחוץ לכאבו הפיסי הי קשה..."

אלא שכלל לא משנה אם טרומפלדור אמר או לא אמר את מה שכתבו שהוא אמר. מונוגרפיה זו היא עוד ספר למדף הספרים על תולדות ארץ ישראל ומבססי הישוב היהודי בה. זה ספר כתוב בעברית קולחת, מדוייק ופסדני, שחושף לעומק את האיש יוסף טרומפלדור.

שירה

תור לאהבה

ספר שיריו של **אלי בכר** תור לאהבה הוא בבחינת חשיפה שירית מלאה של משורר זה. בהשוואה לסיפרו הראשון.

משורר בכר מאבד נערות

שירתו היא שירה עירונית, וכבר בשיר הפתיחה הוא כותב: "אני כותב עכשיו מן פני שקעה לי לנשים..." שירי בכר הינם שירים של בדידות עמוקה, שהוא אינו חושש לשסעם בבדידות, כמו: "נעצרת על ידי שומרת / בעוזן מכמים עדינים..." בשיר אחר הוא כותב: "אני צובר עצב ומאבד נערות..."

בניגוד למשוררים העושים כל שביכולתם לתק עצמם מהחיים היומיומיים, הרי שדווקא האופן שבו מציג עצמו בכר בדש העטיפה: "אלי בכר עבד במכספה ובבית הילים, ועיבד קעת באגודת צער בעלי חיים ברמת-גן כמטפל בחיות בית..." יש קסם, המשרה אמינות על רבים משיריו.

יש בשיריו גם הכאב האוטוביוגרפי, כמו: "לער מתעמל בדשא. חכרתי קופצת מתוך לבן. / גבר מכיס כפ. נשבר / כינו לבנימ..." שורה המוליכה למדור והרי את שבו מביא בכר מחזור שירים, שבהם הוא חושף לכידתו בעולם האהבה והנישואין. עברו החשק של בכר מגיע בשירים האחר רונים, כאשר באחד מהם הוא מתאר: "מינפחתי היא שלף מתקופת ההריפה..." ומסתתרים ב, בקרוב אני מחליף את לבו של כאא / איסף מהרופאה את העצבים שלו / כמו ניירות..."

חוט של נאיביות שפוך על שירתו של אלי בכר, וזהו קיסמה של שירתו, המשוחררת מיומרות המאפיינות שירת משוררים צעירים רבים, בני דורו של בכר.

• אלי בכר — תור לאהבה; הוצאת עשירי-חשוות; 60 עמודים (כריכה רכה).

יוסף טרומפלדור

נפל מת גבורים בהגנת תלחי, י"ב אדר, תרפ"ו.